

Lauku pakta īstenošana dalībvalstīs

Politikas informatīvais apskats

2023. gada novembris

Saturs

1. Ievads	1
2. Kāpēc vajadzīgs Lauku pakts	2
3. Lauku pakta komponenti	3
3.1. Struktūras un mehānismi sadarbībai ar lauku kopienām	3
3.2. Iecelts valdības loceklis un īpaši dienesti lauku problēmu risināšanai dažādās politikas jomās	4
3.3. Spēju veidošanas un tīklu veidošanas atbalsts plašam ieinteresēto personu lokam	4
3.4. Uz nākotni vērsti redzējums, ko īsteno ar holistisku stratēģiju / rīcības plānu	5
3.5. Efektīva lauku aspektu nostiprināšana un atbilstīgas datu sistēmas	5
3.6. Atbilstīgas pārvaldības sistēmas koordinācijas veicināšanai	6
3.7. Mehānismi finansējuma piešķiršanas koordinēšanai un sinerģiju nodrošināšanai	6

Par šajā dokumentā izklāstīto informāciju un pausto viedokli ir atbildīgs(-i) vienīgi autors(-i), un to nevar uzskatīt par Eiropas Komisijas oficiālo viedokli. Komisija negarantē iekļauto datu precizitāti, kā arī nevar uzņemties atbildību par šajā publikācijā ietvertās informācijas iespējamo izmantošanu.

1. Ievads

Šajā politikas informatīvajā apskatā ir izklāstīti galvenie elementi jeb komponenti, kas vajadzīgi, lai mobilizētu ieinteresētās personas Lauku pakta īstenošanai un veicinātu saskaņotu rīcību nolūkā sasniegt ilgtermiņa redzējuma mērķus attiecībā uz ES lauku apvidiem katras dalībvalsts vai reģiona konkrētajā kontekstā. Tajā sniegti arī daži piemēri tam, kā šos elementus īsteno praksē. Šī publikācija paredzēta galvenokārt valsts līmeņa publiskām iestādēm (un reģionāla līmeņa publiskām iestādēm dalībvalstīs, kurās reģionālajām iestādēm ir likumdošanas vai plānošanas pilnvaras), pilsoniskās sabiedrības organizācijām (jo īpaši tām, kas iesaistītas politikas veidošanā vai atbalstīšanā), pētniekiem, uzņēmējdarbības organizācijām un citām lauku politikā ieinteresētām personām.

Ja vēlaties uzzināt, kā Lauku paktu īstenot jūsu valstī vai reģionā, šis informatīvais apskats ir domāts jums!

2. Kāpēc vajadzīgs Lauku pakts

Kā ir uzsvērusi Eiropas Komisijas priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena, lauku apvidi ir **būtiski** Eiropas identitātei un labbūtībai. Tiem ir arī svarīga loma galveno sociālo un vides **problēmu** risināšanā. Lai lauku apvidi plauktu, ir vajadzīgi **koordinēti centieni**, ko veic plašs dalībnieku un ieinteresēto personu loks dažādos pārvaldības līmeņos.

Pēc plašām kopīgām pārdomām un apspriešanās ar ieinteresētajām personām Eiropas Komisija 2021. gadā publicēja paziņojumu par

ilgtermiņa redzējumu attiecībā uz ES lauku apvidiem (LTVRA). Lai šo redzējumu īstenotu, ir izstrādāts **lauku rīcības plāns**, kas balstīts uz deviņām pamatiniciatīvām, 15 papildinošām darbībām un sešām **horizontālām darbībām** un atspoguļo Komisijas apņemšanos līdz 2040. gadam panākt, ka lauku apvidi ir spēcīgāki, izturētspējīgāki, labāk savienoti un pārtikušāki. Viena no šīm horizontālajām darbībām ir ierosināt **Lauku paktu** – mehānismu visu attiecīgo ieinteresēto personu un pārvaldības līmeņu iesaistīšanai un tādas to rīcības veicināšanai, kas var palīdzēt ilgtermiņa redzējuma sasniegšanā.

Lauku pakta mērķi

Lauku apvidu ietekmes
spēcīgāšana un to iekļaušana
politikas programmās

Tiklu veidošana, sadarbība
un savstarpēja mācīšanās

Apņemšanās
rīkoties

Eiropas Komisija 2023. gada jūnijā izveidoja **Lauku pakta koordinācijas grupu**, kas sastāv no galvenajām lauku apvidu ieinteresētajām personām un kuras mērķis ir turpmākos trīs gadus vadīt Lauku pakta procesu, ko kā līdzvadītāji koordinē Lauksaimniecības un lauku attīstības ģenerāldirektorāts un Reģionālās politikas un pilsētpolitikas ģenerāldirektorāts. Komisija ir izveidojusi arī **Lauku pakta atbalsta biroju**, kura mērķis ir aktivizēt pakta un palīdzēt kopienai sasniegt tās mērķus, īstenojot svarīgus uzdevumus. Tie ietver pasākumu organizēšanu, labas prakses piemēru apkopošanu un izplatīšanu, centienu saskaņošanu ar citiem ES politikas tīkliem, atbalsta sniegšanu Lauku pakta kopienas platformai, žurnāla "Rural Vision", informatīvu biļetenu un politikas informatīvo apskatu sagatavošanu, kā arī tīmekļvietnes un sociālo mediju kanālu pārvaldību. Visas ES līmeņa darbības tiek izstrādātas un īstenotas, cieši iesaistot ieinteresētās personas. Tomēr, lai sasniegtu rezultātus, **Lauku pakts jāpārsniedz ES līmenis un jāsasniegts ieinteresētās personas valsts, reģionālā un vietējā līmenī**. Valsts, reģionālās un vietējās iestādes ir atbildīgas par daudziem politikas pasākumiem, kas ietekmē lauku apvidus, arī par to, kā tiek izmantoti ES līdzekļi. Citām ieinteresētajām personām, piemēram, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, ir svarīga loma politikas veidošanā un īstenošanā. Ilgtermiņa redzējumu var sasniegt tikai ar to aktīvu līdzdalību un iesaistīšanos. Turklāt labbūtība un iztikas

līdzekļi lauku apvidos – sevišķi apvidos ar īpašiem ierobežojumiem, piemēram, kalnu, salu vai pārrobežu reģionos – nav atkarīgi tikai no tādiem dalībniekiem, kas parasti saistās ar lauksaimniecību un lauku attīstību. Svarīga loma ir arī publiskajām iestādēm (piemēram, iestādēm, kas atbildīgas par izglītības, veselības aprūpes, transporta un citiem pakalpojumiem, enerģētiku, vidi vai digitālo infrastruktūru), pilsētvides politikas dalībniekiem, uzņēmumiem un pētniekiem.

Atkarībā no vajadzībām un organizatoriskās kultūras ES tiek mēģināts izstrādāt lauku pakts dažādos līmeņos (valsts, reģionālā, vietējā) un dažādās formās. Svarīgi, lai **neviens ES lauku apvidus netiktu atstāts novārtā** un lai visi varētu gūt labumu no koordinētajiem centieniem padarīt tos stiprākus, izturētspējīgākus, labāk savienotus un pārtikušākus. Šajā nolūkā ES lauku apvidos ieinteresētajām personām būtu jāpievienojas Lauku pakta kopienai ES līmenī, jāveic praktiski pasākumi savā darbības jomā, kā arī jāmeklē labākie veidi, kā **Lauku pakta pārvērst rīcībā valsts, reģionālā vai vietējā kontekstā**. Šādi dažādos līmeņos veikti pasākumi nodrošinās savstarpēju atbalstu un palīdzēs ilgtermiņa redzējumu pārvērst konkrētā stratēģijā ar praktiskiem rezultātiem, uz ko aicināja ieinteresētās personas **Lauku politikas augsta līmeņa** forumā, kurš notika Sigvensā (Spānijā).

3. Lauku pakta komponenti

Jau labu laiku pirms *LTVRA* izveides dažās ES dalībvalstīs (piemēram, Somijā) darbojās pārvaldības struktūras, kas nodrošina koordinētu un visaptverošu lauku politiku dažādās tematiskajās jomās, līdzīgi tam, ko atbalsta Lauku pakts; citas valstis ir sākušas īstenot līdzīgas iniciatīvas vien nesēn, un šo iniciatīvu pamatā ir negatīvas tendences, piemēram, lauku depopulācija, ekonomikas lejupslīde un neapmierinātība ar ekonomisko situāciju, vai arī Eiropas finansējuma sniegto iespēju izmantošana (piemēram, Spānijā un Čehijā). Pamatojoties uz savu pieredzi un *LTVRA* procesu ES līmenī, **dalībvalstis var īstenot vairākus elementus, kas veicina Lauku pakta mērķu sasniegšanu** valsts vai reģionālā līmenī. Minētie elementi papildina 11 [ESAO lauku politikas principus](#) un to vidū ir:

- ▶ struktūras un mehānismi sadarbībai ar lauku kopienām;
- ▶ iecelts valdības loceklis un īpaši dienesti lauku problēmu risināšanai dažādās politikas jomās;
- ▶ spēju veidošanas un tīklu veidošanas atbalsts plašam dalībnieku un ieinteresēto personu lokam;
- ▶ uz nākotni vērstš redzējums, ko īsteno ar holistisku stratēģiju / rīcības plānu;
- ▶ efektīva lauku aspektu nostiprināšana un atbilstīgas datu sistēmas;
- ▶ atbilstīgas pārvaldības sistēmas koordinācijas veicināšanai un mehānismi finansējuma piešķiršanas koordinēšanai un sinerģiju nodrošināšanai.

Kopā tie veido veiksmīga Lauku pakta komponentus. **Individuālos risinājumus var pielāgot** valsts kontekstam, arī īpašam tiesiskajam un administratīvajam satvaram, finansējuma avotiem, organizatoriskajai kultūrai un ieinteresēto personu spējām.

3.1. Struktūras un mehānismi sadarbībai ar lauku kopienām

Pārmaiņas lauku apvidos nevar panākt bez lauku kopienu aktīvas iesaistes. Zināms, ka politikai, kas izstrādāta un īstenota uz līdzdalību vērstā veidā, ir daudz lielākas izredzes gūt panākumus nekā lejupējām pieejām. Tas jo īpaši attiecas uz lauku apvidiem. Šādai iesaistei jābūt plašākai par neregulārām apspriedēm, proti, tai vajadzētu būt regulārai un sistemātiskai un nodrošināt visvairāk skarto ieinteresēto personu reprezentatīvu līdzdalību. Svarīga ir arī

šo ieinteresēto personu iesaistīšana **visā politikas procesā**, sākot no politikas konceptualizācijas un sagatavošanas līdz tiesību aktu izstrādei, īstenošanai un rezultātu novērtēšanai.

Tam vajadzīgi īpaši mehānismi, kas pielāgoti lauku kopienu pārstāvju spējām un pieejamībai, kā arī pasākumi, kuri veicina atklātu diskusiju (piemēram, debates un darbsemināri). Iespējamie formāti ir dažādi, piemēram, tādas relatīvi formālas struktūras kā darba grupas vai koordinācijas komitejas, kurās iesaistīti dažādu veidu dalībnieki (piem., Lauku politikas padome **Somijā**), vai pasākumi, kas palīdz formulēt un paust lauku kopienu vajadzības, kā arī plašākas sabiedrības informētības un izpratnes par lauku apvidiem veidošana. Nozīmīga loma var būt pastāvošajiem tīkliem, kuriem ir tieša saikne ar lauku kopienām. To varētu darīt, piemēram, **valstu lauku parlamentos**,

Lauku parlaments Latvijā

Latvijas Lauku forums (valsts mēroga organizācija, kas apvieno galvenās pilsoniskās sabiedrības ieinteresētās personas lauku attīstības jomā) reizi divos gados organizē Latvijas Lauku kopienu parlamentu. 2023. gadā šajā pasākumā piedalījās aptuveni 300 vietējo un reģionālo iestāžu, uzņēmumu, politikas veidotāju (arī Zemkopības ministrijas, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas un Labklājības ministrijas), akadēmisko aprindu pārstāvju, lauku attīstības speciālistu un entuziastu. Dalībnieki apmainījās ar pieredzi, un tika izstrādāta rezolūcija, kas divus turpmākos gadus būs ceļvedis visos lēmumos par lauku apvidiem.

Vairāk informācijas skatīt [šeit](#).

kas lauku kopienām un pilsoniskās sabiedrības organizācijām ļauj veidot dialogu ar politikas veidotājiem (sk. **Latvijas** piemēru). Šādi lauku parlamenti ir organizēti daudzās ES dalībvalstīs (piemēram, Igaunijā, Horvātijā, Latvijā, Lietuvā, Ungārijā, Nīderlandē, Rumānijā, Slovākijā, Somijā, Zviedrijā), kā arī kaimiņvalstīs (Albānijā, Bosnijā un Hercegovinā, Skotijā (Apvienotajā Karalistē)); to secinājumi tiek sniegti [Eiropas Lauku parlamenta](#) divgadu sapulcēs.

© Lidija Pavić-Rogošić

„Pienācis laiks, lai ilgtermiņa redzējums par Eiropas laukiem tiktu ne tikai pieņemts, bet arī īstenots. Lai to panāktu, mums jāmaina domāšana, vairāk jānovērtē lauku apvidi, kā arī jānodrošina konkrētajai vietai pielāgotas pieejas un lielāka uzticēšanās vietējiem iedzīvotājiem. Mums būtu jāatsakās no politikas fragmentācijas un uz lauku apvidiem jāraugās visaptveroši.

Lidija Pavić-Rogošić, EESK locekle, ODRAZ – Ilgtspējīga kopienas attīstība (HR)

3.2. Iecelts valdības loceklis un īpaši dienesti lauku problēmu risināšanai dažādās politikas jomās

Par lauku attīstību parasti atbild kāda no valdības ministrijām; bieži vien tā ir atbildīga arī par lauksaimniecību, mežsaimniecību un/vai pārtikas ekonomiku. Tomēr līdzvērtīga vai lielāka ietekme uz lauku dzīvi var būt lēmumiem, kurus pieņēmušas struktūras, kas atbildīgas par ekonomisko un reģionālo attīstību, izglītību, veselības aprūpi un transportu. Lai nodrošinātu, ka visi minētie dienesti sadarbojas nolūkā panākt pozitīvu ietekmi uz lauku apvidiem, ir vajadzīga spēcīga vadība, un, lai lauku iedzīvotāji justos sadzirdēti, ir svarīgi **iecelt valdības locekli, kas atbildīgs par lauku jautājumiem**. Īpaša dienesta izveide lauku jautājumu risināšanai var arī palīdzēt attiecīgajās valdības struktūrās palielināt informētību par lauku apvidu nozīmi un veicināt koordinētu rīcību. Iedvesmojoši risinājumi ir rodami **Īrijas** un **Somijas** piemēros.

Somijas Lauku politikas padome

Somija jau sen ir atzinusi, ka lauku politikā jāiesaista visas iestādes, kuru lēmumi ietekmē ikdienas dzīvi un uzņēmējdarbību lauku apvidos. Paturot to prātā, tika izveidota struktūra, kuras mērķis ir tās apvienot un nodrošināt sadarbību, proti, Somijas Lauku politikas padome. Tā ir piesaistīta Somijas valdībai, un tās priekšsēdētāja un priekšsēdētāja vietnieka uzdevumus parasti pilda lauksaimniecības ministrs un ekonomikas un nodarbinātības ministrs. Valdība ieceļ tās 34 locekļus, kuru vidū ir ministriju, aģentūru, privātā sektora un pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvji. Atbalstu viņiem sniedz sekretariāts, ko vada ģenerālsekretārs, un trīs ģenerālsekretāra vietnieki, kas pārstāv publisko sektoru, pilsonisko sabiedrību un pētniecības struktūras. Lielākā daļa padomes darba tiek veikta tematiskos tīklos.

Vairāk informācijas skatīt [šeit](#).

Our Rural Future Īrijā

Īrijas visaptverošā politika attiecībā uz lauku apvidiem ir balstīta uz valsts ilgtermiņa attīstības stratēģiju *Project Ireland 2040*, un tās pamatā ir redzējums par plaukstošu Īrijas lauku teritoriju, kas ir valsts ekonomiskās, sociālās, kultūras un vidiskās labbūtības un attīstības neatņemama sastāvdaļa.

Lai to panāktu, ir izstrādāts visaptverošs politikas pasākumu kopums, kur par katra pasākuma īstenošanu atbild konkrēts valdības departaments. Procesi koordinē Lauku un kopienu attīstības departaments un vada tā ministrs, savukārt progresu uzrauga Ministru kabineta Ekonomikas atvēršanas un investīciju komiteja, kuru vada premjerministrs.

Vairāk informācijas skatīt [šeit](#).

Šāds īpašs dienests var būt arī pirmais punkts, kurā ieinteresētās personas var dalīties ar idejām vai paust bažas par lauku jautājumiem. Ideālā gadījumā tajā būtu jānodarbina cilvēki, kuri labi saprot dažādas lauku ieinteresētās personas un dažādus administratīvos departamentus un ar tiem efektīvi sazinās un kuriem ir pieredze citos sektoros ekonomikas vai pilsoniskās sabiedrības jomā.

Skatoties uz neapmierinātības ģeogrāfiju, mums ir jāpārtrauc runāt un jāsāk rīkoties! Lauku pakts un tādas iniciatīvas kā lauku aspektu nostiprināšana ir jāīsteno ne tikai ES, bet arī dalībvalstu, reģionālā un vietējā līmenī. Ir vajadzīga holistiska pieeja un mazāk birokrātijas.

© Radim Sršeň

Radim Sršeň, reģionālo lietu ministra vietnieks (CZ) un Lauku pakta koordinācijas grupas priekšsēdētājs

3.3. Spēju veidošanas un tīklu veidošanas atbalsts plašam ieinteresēto personu lokam

Lai laukos panāktu pārmaiņas, būtiska ir lauku apvidu ieinteresēto personu līdzdalība. Taču, lai piedalītos Lauku pakta, daudziem var būt vajadzīgs starpniekorganizāciju atbalsts. Tās var sniegt skaidrojumus, iedrošinājumu un iespējas diskusijai, kā arī dot iespēju cilvēkiem apmainīties ar pieredzi un formulēt viedokļus un nostājas. Šāda veida atbalsts var būt īpaši svarīgs mazu attālu ciematu iedzīvotājiem, mazajiem lauksaimniekiem, mikrouzņēmējiem, sievietēm un jaunatnes pārstāvjiem. Sākot ar uzticības veidošanu un galveno jēdzienu izskaidrošanu vienkāršā valodā, prasmju pilnveidošanu un mērķorientētu apmācību, šo "īpašo personu" iesaistei varētu būt vajadzīgi **sistemātiski ilgtermiņa centieni**. Ļoti svarīga varētu būt budžeta nodrošināšana tādu ceļu izdevumu segšanai, kas rodas, dodoties uz sanāksmēm, jo īpaši lielākās dalībvalstīs (piemēram, **Zviedrijā**). Papildus atbalstam tīklu veidošanai un līdzdalībai ir svarīgi arī nodrošināt, ka lauku apvidu dalībnieki var piekļūt finansējumam un īstenot projektus, kas dod ieguldījumu *LTVRA* vietējā līmenī. Vienas pieturas aģentūras var stiprināt un atdzīvināt lauku kopienas, tās aktivizējot, sniedzot padomus, veidojot tīklus un palīdzot apmierināt vajadzības pēc finansējuma. Šo atbalstu jau sniedz daudzas *LEADER* vietējās rīcības grupas (VRG), bet to var sniegt arī specializēti dienesti (kā, tas notiek, piemēram, **ASV**).

Lauku apvidos ieinteresēto personu iesaistīšana un spēju veidošana Zviedrijā

Ieinteresēto personu iesaistīšanu lauku jautājumos Zviedrijā veicina Valsts lauku tīkls (VLT). Valsts un reģionālās lauku apvidos ieinteresētās personas (neatkarīgi no tā, vai tās īsteno vai neīsteno kopējo lauksaimniecības politiku) tiek mudinātas pieteikties oficiālai dalībai un apņemties aktīvi piedalīties tematiskajās darba grupās, un tās var darboties kā starpnieki, palīdzot nodot politikas dialogu vietējā līmenī. Lai veicinātu pilsoniskās sabiedrības dalībnieku iesaistīšanos, VLT nodrošina finansējumu ceļu izdevumiem un pat dalības maksai (brīvprātīgajiem).

Vairāk informācijas skatīt [šeit](#).

Palīdzība lauku kopienām piekļūt informācijai un finansējumam

Amerikas Savienotajās Valstīs par lauku jautājumiem atbildīgās federālās aģentūras un komisijas apvienojas, lai lauku kopienām nodrošinātu vienlīdzīgu piekļuvi federālajam finansējumam. Tās arī sniedz speciālas zināšanas, lai šīm kopienām palīdzētu precizēt vietējās prioritātes un pieteikties finansējumam darbvietu radīšanai, infrastruktūrai un kopienas uzlabošanai.

Vairāk informācijas skatīt [šeit](#).

Lai palielinātu lauku atbalsta saņēmēju informētību par attiecīgajiem Eiropas fondiem, Eiropas Komisija 2024. gada 6. februārī publicēja instrumentu kopumu par ES finansējuma iespējām lauku apvidos. Tādējādi informācija ir centralizēta vienā vietā, kas pieejama vietējām iestādēm, ieinteresētajām personām, projektu vadītājiem un vadošajām iestādēm, palīdzot tām maksimāli izmantot jaunās iespējas, ko sniedz 2021.–2027. gada ES budžets.

3.4. Uz nākotni vērsts redzējums, ko īsteno ar holistisku stratēģiju / rīcības plānu

Lai risinātu problēmas, ar kurām saskaras lauku apvidi, lēmumu pieņēmējiem jābūt skaidram redzējumam, kas nosaka ilgtermiņa virzību. Lauku kopienām un tiem, kas vēlas ieguldīt, apmesties vai strādāt lauku apvidos, jo īpaši jauniešiem, ir jāzina, ka politikas atbalsts būs pieejams daudzus gadus. Šajā nolūkā vajadzīga plaša vienprātība starp politikajām grupām un pilsonisko sabiedrību (arī lauku un pilsētu organizācijām), lauksaimniekiem, MVU, jauniešiem un dažādiem ekonomikas un sociālās jomas dalībniekiem; var būt vajadzīgi arī efektīvi konfliktu pārvaldības noteikumi. Vienprātība un svarīgo valdības dienestu iesaistīšana ļauj nodrošināt **nepārtrauktību ilgtermiņā** un pietiekamus cilvēkresursus, institucionālos resursus un finanšu resursus, lai redzējumu pārvērstu realitātē.

Lai redzējums kļūtu par realitāti, būtiska ir arī holistiska daudznozaru stratēģija. Tā kā lauku politikā ir jārisina daudzas un sarežģītas problēmas, sadrumstalotas intervences nav efektīvas; mēģinājumi risināt vienu jautājumu vai atbalstīt vienu mērķgrupu pat var būt neproduktīvi. Holistiska un integrēta pieeja palīdz ņemt vērā lauku dzīves sociālos, ekonomiskos un vides aspektus, kas daudzos gadījumos ir savstarpēji saistīti (sk. **Francijas piemēru**). Valsts vai reģionālais lauku pakts var būt pirmais solis dažādu politikas virzienu apvienošanā un **plašāka, integrētāka skatījuma** uz lauku apvidiem veicināšanā. Tam būtu jāizpaužas **praktiskos pasākumos**, kas veido saskaņotu rīcības plānu, skaidri parādot, kurš par ko ir atbildīgs un kā progresu var uzraudzīt un novērtēt.

Programma *France Ruralités*

Pamatojoties uz Francijas pirmās valsts lauku programmas īstenošanu, tās valdība 2023. gadā sāka visaptverošu programmu lauku apvidu attīstīšanai. Tai ir šādi četri pilāri: tehniskais atbalsts investīciju projektiem pašvaldībām, lielāks biodaudzveidības jomas finansējums lauku vides aktīvu vērtības palielināšanai, praktiski risinājumi ikdienas dzīvei (mobilitāte, izglītība, veselība, kultūra, mājokļi u. c.) un jauna tādu lauku revitalizācijas zonu izveides sistēma, kurām piemēro nodokļu atvieglojumu. Svarīgs programmas elements ir "trešo vietu" popularizēšana, lai veicinātu kolektīvu inovāciju.

Šo programmu kopīgi sāka premjerministrs, ekoloģiskās pārkaļķošanās un teritoriālās kohēzijas ministrs un ministra vietnieks, kas atbildīgs par vietējām pašvaldībām un lauku lietām. Rezultātus uzraudzīs, izmantojot tādas rādītājus kā tukšo lauku māju īpatsvars, jaunu lauku uzņēmumu skaits un to iedzīvotāju īpatsvars, kuri lauku apvidus uzskata par labu dzīvesvietu.

Vairāk informācijas skatīt [šeit](#) (franču valodā).

3.5. Efektīva lauku aspektu nostiprināšana un atbilstīgas datu sistēmas

Tā kā lauku apvidus ietekmē liels skaits leģislatīvu un administratīvu lēmumu, ir vajadzīgs mehānisms, lai maksimāli palielinātu pozitīvo ietekmi un ierobežotu negatīvo ietekmi. Lauku aspektu nostiprināšana ir mehānisms, ar ko nosaka un novērtē jauno noteikumu, plānu vai programmu ietekmi uz lauku apvidiem. Lai tā būtu veiksmīga, tā jāintegrē visā **pārvaldības sistēmā** un jāpielāgo valsts/reģiona konkrētajai administratīvajai struktūrai. **Apvienotajā Karalistē** saskaņā ar [2020. gada Ziņojumu par lauku aspektu nostiprināšanu](#) katrā valdības departamentā ir iecelts lauku aspektu nostiprināšanas vadītājs, kura uzdevums ir atbalstīt lauku aspektu nostiprināšanu savā politikas jomā. Valdība ir izstrādājusi arī [praktiskus norādījumus par to, kā ņemt vērā politikas rezultātus lauku apvidos](#). [Somijā](#) lauku aspektu nostiprināšana ir iekļauta Tieslietu ministrijas norādījumos par valdības tiesību aktu priekšlikumu ietekmes novērtējumu, un tos papildina viegli lietojamas novērtēšanas metodes, kā arī **likumdevēju** apmācība un **informētības palielināšana**. [Eiropas Lauku attīstības tīkla tematiskā grupa lauku aspektu nostiprināšanas jautājumos](#) ir sagatavojusi analītisko satvaru un ieteikumus lauku aspektu nostiprināšanai valsts, reģionālā un vietējā līmenī.

Lai novērtētu lēmumu ietekmi uz lauku apvidiem un panākumus politikas un stratēģiju īstenošanā, būtiska ir piekļuve **augstas kvalitātes datiem**. Katalonijas reģions Spānijā publicē visaptverošu divgadu žurnālu ar detalizētu statistiku par tā lauku apvidiem. Šos datus izmanto reģionālā lauku [redzējuma](#) koordinācijas komiteja, lai uzraudzītu jaunus tiesību aktu priekšlikumus un novērtētu ietekmi lauku apvidos. Ungārijā Valsts reģionālās attīstības un telpiskās plānošanas informācijas sistēma ([www.teir.hu](#)) lauku datus no dažādiem avotiem integrē īpašā **LEADER** modulī, kas nodrošina datus vietējām rīcības grupām un pašvaldībām. Atbalstu pierādījumos balstītu lēmumu par lauku jautājumiem pieņemšanā var sniegt arī [Lauku novērotava](#), ko 2022. gada decembrī izveidoja Eiropas Komisija, lai centralizētu, analizētu un izplatītu datus par ES lauku apvidiem.

3.6. Atbilstīgas pārvaldības sistēmas koordinācijas veicināšanai

Ņemot vērā, cik svarīgi lauku attīstībā ir iesaistīt daudzus dažādus politikas dalībniekus, ir būtiski izveidot sistēmu, kas veicina gan **horizontālu** koordināciju (piemēram, starp dažādām nozaru ministrijām), gan **vertikālu** koordināciju (starp dažādiem pārvaldības līmeņiem, proti, valsts, reģionālo, apakšreģionālo un vietējo līmeni). Šādai koordinācijai būtu jāpalīdz izvairīties no centienu dublēšanās vai pretrunīgām darbībām un jārada sinerģijas. Daudzlīmeņu pārvaldības modeli būtu jāiesaista pilsoniskās sabiedrības organizācijas, uzņēmumi un sociālie partneri. Būtu jāievieš mehānismi un stimuli, lai nodrošinātu, ka dažādi dienesti un administratīvie līmeņi regulāri sazinās un ka sadarbība neaprobežojas tikai ar informācijas apmaiņu, bet veicina atklātu līdzdalīgu diskusiju un kopīgu pasākumu plānošanu.

Regulāras sanāksmes (ideālā gadījumā neformālā vidē), kurās piedalās par dažādiem politikas instrumentiem atbildīgi darbinieki, var būt lietderīgas, lai vairotu **uzticēšanos un vienotu izpratni** par problēmām un mērķiem. Kā liecina **Spānijas** piemērs, ļoti svarīgas ir arī skaidras atbildības robežas attiecībā uz konkrētiem uzdevumiem un par koordināciju atbildīgās struktūras stingra leģitimitāte. Dažās dalībvalstīs darbojas [pārtikas politikas padomes](#), kas var kalpot kā iedvesmojošs daudzu ieinteresēto personu platformu modelis.

Čīņa pret lauku depopulāciju Kastīlijā-Lamančā

Kastīlijas-Lamančas reģions Spānijā 2021. gadā pieņēma īpašu tiesību aktu par ekonomiskiem, sociāliem un nodokļu pasākumiem ar mērķi apturēt depopulāciju un attīstīt lauku apvidus. Svarīga visu reģionālo valdību departamentu (piemēram, lauksaimniecības, izglītības, veselības un transporta) mobilizēšanā un iesaistīšanā minētā tiesību akta izstrādē un reģionālās stratēģijas īstenošanā, lai tā kļūtu par realitāti, bija reģionālā priekšsēdētāja vietnieka spēcīga vadība un īpaša komisāra demogrāfijas jautājumos sniegtais atbalsts.

Šī stratēģija aptver plašu darbību klāstu un mobilizē 3322 miljonus eiro no reģionālajiem, valstu un ES fondiem, arī no *NextGenerationEU*. Minētās stratēģijas koordinēšanai ir izveidota Reģionālā padome lauku vides attīstībai un čīņai pret depopulāciju, kurā iesaistīti visu reģionālo valdību departamentu, provinču padomju un vietējo struktūru pārstāvji, kā arī galvenie sociālekonomiskie dalībnieki (piemēram, arodbiedrības, uzņēmumi, universitātes un pilsoniskā sabiedrība).

Vairāk informācijas skatīt [šeit](#).

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2024

© Eiropas Savienība, 2024. CC-BY 4.0

Vāka foto: © *Monkey Business Images*, *Canva.com*

Šo programmu īsteno:

Print ISBN 978-92-68-13020-9 doi:10.2762/95291

PDF ISBN 978-92-68-13016-2 doi:10.2762/747610

KF-09-24-088-LV-C

KF-09-24-088-LV-N

Lauku problēmu risināšana nozīmē tādas transversālas politikas izstrādi, kurā iesaistīti visi valdības līmeņi. Katalonijā Lauku pakts bija līdzdalības procesa rezultāts, un tā pārvaldībā ir iesaistīta pilsoniskā sabiedrība, valdība un parlaments.

Albert Puigvert, Katalonijas Lauku iniciatīvu asociācija (ES)

© Albert Puigvert

3.7. Mehānismi finansējuma piešķiršanas koordinēšanai un sinerģiju nodrošināšanai

Papildus labai koordinācijai starp dažādām struktūrām efektīvam atbalstam lauku apvidiem ir nepieciešama **dažādu finansējuma avotu** – Eiropas, valsts, reģionālo un vietējo – **sasaiste**, lai nodrošinātu, ka dažādie kombinētie instrumenti ir pietiekami lauku vajadzību apmierināšanai un pielāgoti atbalsta saņēmēju realitātei (maza mēroga projektiem, ierobežotām administratīvajām spējām utt.). Galvenie ES finansējuma avoti pārmaiņām laukos ir Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA) un kohēzijas politika (ERAF, ESF), bet nozīmīgi var būt arī vairāki citi fondi (noturības un atveseļošanas fondi) un programmas (piemēram, *Erasmus*, *LIFE*). Šis finansējuma plūsmas var arī **apvienot**, izmantojot vairāku fondu pieejas, lai radītu vēl vairāk rīcības iespēju uz vietas, kā tas ir **Čehijā**. Valsts un reģionālās vadošās iestādes var atvieglot lauku apvidos ieinteresēto personu piekļuvi finansējumam, ieviešot īpašas finansējuma plūsmas, **kas vērstas uz lauku apvidiem**, un izstrādājot vienkāršus, lietotājdraudzīgus noteikumus par pieteikumu iesniegšanu, attiecināmību un ziņošanu dažādos fondos. Tas tika darīts, piemēram, **Zviedrijā** 2014.–2020. gada periodā, kur visu kopienas virzīto vietējās attīstības finansējumu lauku apvidiem no četriem ES fondiem (ELFLA, ERAF, ESF un EJZF) pārvaldīja viena iestāde un īstenoja, izmantojot saskaņotu noteikumu kopumu.

Vēl viens risinājums ir vietējā, reģionālā vai valsts līmenī izveidota vienas pieturas aģentūra, kas lauku pašvaldībām, uzņēmumiem un NVO palīdz piekļūt publiskajam finansējumam. Dažās dalībvalstīs (piemēram, [Tiroles reģionā Austrijā](#)) šo funkciju veic *LEADER VRG*.

Lauku attīstības koncepcija Čehijā

Čehija 2014.–2020. gadā apvienoja dažādus lauku apvidiem paredzētus ES fondus: tās 178 lauku VRG aptvēra gandrīz visus valsts lauku apvidus, izmantojot Eiropas Reģionālās attīstības fondu (ERAF), Eiropas Sociālo fondu (ESF) un ELFLA, un lielāko daļu finansējuma nodrošināja ERAF. Pamatojoties uz šo pieredzi, Čehija 2020. gadā Reģionālās attīstības ministrijas pārraudzībā izstrādāja Lauku attīstības koncepciju, kurā apvienoja dažādus finansējuma avotus, izmantojot teritoriālos instrumentus un *SMART* stratēģijas.

Laikā, kad Čehija bija ES prezidentvalsts, tika ieviests **Čehijas Lauku pakts**. Tas apvieno iedzīvotājus, vietējās iestādes un citus partnerus, lai valstī veicinātu lauku attīstību.

Vairāk informācijas skatīt [šeit](#) un [šeit](#).